

বৈজ্ঞানিক মানসিকতা কিদৰে গঢ়িব পাৰে

ড° দীনেশ চন্দ্ৰ গোস্বামী

পাঠটো নিৰ্বাচন কৰাৰ উদ্দেশ্য :

বৰ্তমান যুগটো বিজ্ঞানৰ যুগ বুলি কোৱা হয়। বিজ্ঞানৰ আবিষ্কাৰবোৰৰ কাৰণে মানুহৰ জীৱন ধাৰণৰ মান সম্প্ৰতি যথেষ্ট উন্নত হৈছে। আনহাতে, আমাৰ সমাজত স্কুল-কলেজ আৰু ডিগ্ৰীধাৰী লোকৰ সংখ্যা বাঢ়িছে যদিও বৈজ্ঞানিক চিন্তা-চৰ্চা বা বৈজ্ঞানিক মানসিকতা যি হাৰত গঢ় ল'ব লাগিছিল, লোৱা নাই। ফলত অনেক কুসংস্কাৰ আৰু অন্ধবিশ্বাসৰ কবলত পৰি আজিও সমাজৰ কিছুমান মানুহে মধ্যযুগীয় ধ্যান-ধাৰণাৰে পৰিচালিত হৈ বিভিন্ন অপকৰ্ম কৰি আছে। এনে অপকৰ্মৰ এটি নিদৰ্শন হ'ল ডাইনী হত্যা।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মনৰ পৰা কুসংস্কাৰ আৰু অন্ধবিশ্বাস আঁতৰাই বৈজ্ঞানিক যুক্তি বা চিন্তাৰ বীজ ৰোপণ কৰাটো অতি প্ৰয়োজন। কাৰণ, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলেই হ'ল সমাজ আৰু দেশৰ ভৱিষ্যৎ। সমাজৰ প্ৰগতিৰ বাবে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ অধিকাৰী হোৱা উচিত। এই ক্ষেত্ৰত সামান্য হ'লেও অৰিহণা যোগাব বুলি বিবেচনা কৰি 'বৈজ্ঞানিক মানসিকতা কিদৰে গঢ়িব পাৰে' শীৰ্ষক পাঠটি পাঠ্যক্ৰমৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

লেখক পৰিচিতি :

ড° দীনেশ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ জন্ম ১৯৪৯ চনত। বিশিষ্ট বিজ্ঞানী ড° গোস্বামীয়ে বঙিয়া হাইস্কুলৰ পৰা ১৯৬৩ চনত মেট্ৰিক পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ গুৱাহাটী কটন কলেজত কলেজীয়া শিক্ষা গ্ৰহণ কৰে। পৰৱৰ্তী সময়ত তেওঁ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা পদাৰ্থবিজ্ঞান বিষয়ত স্নাতকোত্তৰ আৰু পিএইচ.ডি. ডিগ্ৰী লাভ কৰে। গুৱাহাটী বি. বৰুৱা কলেজত শিক্ষকতাৰে কৰ্মজীৱনৰ পাতনি মেলা ড° গোস্বামীয়ে পিছৰ কালছোৱাত কটন কলেজত শিক্ষক হিচাপে, নতুন দিল্লীৰ বৈজ্ঞানিক আৰু ঔদ্যোগিক গৱেষণা পৰিষদ (চি.এছ.আই.আৰ.) আৰু যোৰহাটত থকা আঞ্চলিক গৱেষণাগাৰ (আৰ.আৰ.এল.)ত বৈজ্ঞানিক হিচাপে সেৱা আগ বঢ়ায়। আঞ্চলিক গৱেষণাগাৰৰ সঞ্চালক পৰ্যায়ৰ বিজ্ঞানী আৰু উপদেষ্টা হিচাপে ২০০৯ চনত তেওঁ অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে।

অসমীয়া বিজ্ঞান সাহিত্যলৈ ড° গোস্বামীৰ বিশেষ অৱদান আছে। তেওঁ জনপ্ৰিয় বিজ্ঞান (Popular Science) আৰু কল্প বিজ্ঞান (Science Fiction) বিষয়ক প্ৰায় আঢ়ৈ কুৰিখন গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে। সিবোৰৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থবোৰ হ'ল—‘বৈজ্ঞানিক মন বৈজ্ঞানিক মানসিকতা’, ‘শতাধিক মহান বিজ্ঞানী’, ‘জোনাকীৰ জিলিকনি’, ‘উষ্ণ প্ৰবাহ’, ‘মোহনীয় বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড’ আৰু ‘শব্দ, নিৰন্তৰ শব্দ’। এতিয়ালৈকে ড° গোস্বামীয়ে অনুবাদ কৰা ১৭ খন গ্ৰন্থ প্ৰকাশিত হৈছে। ‘দৃষ্টি’ নামৰ বিজ্ঞান বিষয়ক আলোচনীখনৰ তেওঁ কেইবাবছৰো সম্পাদক আছিল। অসম সাহিত্য সভাই প্ৰকাশ কৰা বিশ্বকোষৰ বিজ্ঞান বিষয়ৰ খণ্ড তিনিটাৰ তেওঁ মুখ্য সম্পাদক আছিল। ইয়াৰ উপৰি ড° গোস্বামীয়ে ৰচনা কৰা অনেক তত্ত্বগধুৰ প্ৰবন্ধ-পাতি বিভিন্ন কাকত-আলোচনীত প্ৰকাশিত হৈছে।

‘বৈজ্ঞানিক মানসিকতা কিদৰে গঢ়িব পাৰোঁ’ শীৰ্ষক পাঠটি ‘বৈজ্ঞানিক মন বৈজ্ঞানিক মানসিকতা’ নামৰ গ্ৰন্থখনৰ পৰা (পৰিৱৰ্তিত আৰু সম্পাদিত ৰূপত) লোৱা হৈছে।

মূল পাঠ :

মানুহে সদায়ে নজনা কথা জানিব খোজে, নুবুজা কথা বুজি ল'ব খোজে। একেবাৰে আদিম মানুহৰ পৰা এতিয়াৰ আধুনিক মানুহলৈ প্ৰত্যেকৰে এই অনুসন্ধিৎসা আছে। তাৰ বাহিৰেও মানুহৰ আছে কথাবোৰ ভাঙি-পাতি চাব পৰা, ফঁহিয়াই চাব পৰা, ফঁহিয়াই চাই বুজি ল'ব পৰা বুদ্ধি। বুদ্ধি আৰু অনুসন্ধিৎসাৰ বাবেই মানুহ উন্নতিৰ পথেৰে আগুৱাই গৈ আছে, তাৰ বলতেই মানুহে প্ৰকৃতিৰ নানা সত্য, নানা ৰহস্য উদ্ঘাটন কৰিছে আৰু প্ৰকৃতিৰ শক্তি আৰু সম্পদ নিজ জীৱনৰ মান উন্নত কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰিছে।

বস্তু আৰু ঘটনা লক্ষ্য কৰিব পৰা গুণ, তাক জানিবলৈ-বুজিবলৈ আগ্ৰহ কৰা গুণ, আৰু বুজি লৈ সেই বস্তু বা পৰিঘটনা নিজৰ আয়ত্তলৈ অনাৰ আগ্ৰহৰ ফলতে মানুহে নানা বস্তু আৰু ঘটনা আৱিষ্কাৰ কৰি গৈ থাকিল। এই প্ৰক্ৰিয়াতে বিজ্ঞানৰ প্ৰক্ৰিয়াৰো আৰম্ভণি হ'ল।

আমাৰ বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ডখনৰ ৰহস্য উদ্ঘাটনৰ ব্যৱস্থাটোৱেই হ'ল বিজ্ঞান। বিজ্ঞানত আমি দেখা বস্তু আৰু ঘটনাবোৰৰ একোটা সুসংবদ্ধ ব্যাখ্যা দিবলৈ চেষ্টা কৰা হয়। কিন্তু এই ব্যাখ্যাবোৰ পৰীক্ষা কৰি চাব পৰা বিধৰ হ'ব লাগিব।

এইদৰে পৰ্যবেক্ষণ কৰা, জোখ-মাপ লোৱা, সত্যৰ অনুসন্ধান কৰা, বস্তু বা ঘটনাটোৰ ধৰ্ম বা চৰিত্ৰ ফঁহিয়াই চাই তাৰ বিষয়ে এটা সিদ্ধান্তলৈ অহা— এইবোৰ হ'ল বিজ্ঞানীৰ কাম। তোমাৰ-মোৰ দৰে সাধাৰণ মানুহ এজনৰ এইবোৰ প্ৰক্ৰিয়া বা পদ্ধতিৰ লগত সম্পৰ্ক কি?

আদিম মানুহ এজনে এনেয়ে শিলত শিল দলিয়াই থাকোঁতে জুই উঠিল। সেই পৰ্যবেক্ষণৰ পিছত তেওঁ জুই তোলা প্ৰক্ৰিয়াটো বাৰে বাৰে কৰি চালে। তেওঁ জুইৰ ধৰ্ম অধ্যয়ন কৰিলে, জুইৰ নানা ব্যৱহাৰ আয়ত্ত কৰিলে। এই প্ৰথম বিজ্ঞানীজনৰ পদ্ধতি আজিৰ যুগতো একেবাৰে সলনি হোৱা নাই; মাত্ৰ সি বেছি সূক্ষ্ম, বেছি নিখুঁত হৈছে। আজিৰ বিজ্ঞানীজনে খালী চকু, খালী হাতেৰে পৰ্যবেক্ষণ আৰু পৰীক্ষা কৰাৰ সলনি উন্নত যন্ত্ৰ-পাতি, উন্নত কৌশল

ব্যৱহাৰ কৰিছে। পৰ্যবেক্ষণৰ বাবে তেওঁৰ হাতত এক্স-ৰশ্মিৰ দূৰবীণ, আলোকীয় বা ৰেডিঅ' দূৰবীণ, অণুবীক্ষণ যন্ত্ৰ, লেজাৰ ৰশ্মি, অপটিকেল ফাইবাৰ আদি আছে। পৰীক্ষাৰ বাবেও তেওঁৰ হাতত উন্নত তৰ্জুৰ পৰা আৰম্ভ কৰি পদাৰ্থ কণা-ত্বৰকৰ দৰে হেজাৰ হেজাৰ বস্তু আছে।

প্ৰথম বিজ্ঞানীজনে নিজকে সুধিলে—জুই কেনেকৈ জ্বলে? কেনেকৈ এই জুই অন্য ঠাইলৈ নিব পাৰি? তাৰ উত্তৰ বিচাৰি তেওঁ বিভিন্ন বস্তু ঘাঁহি চাইছিল, বিভিন্ন বস্তুৰে জুই ধৰি ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। আজিৰ বিজ্ঞানীজনে নিজকে সোধা প্ৰশ্নবোৰৰ নমুনা অলপহে বেলেগ : মেলিৰিয়া জ্বৰ যে হয়, কিয় হয়? কিহে এই ৰোগ বিয়পায়? কি কৰিলে এই ৰোগ বিয়পি যোৱাত বাধা পৰে?

নাইবা, চৰাইবোৰ যে আকাশত উৰি ফুৰিব পাৰে, কেনেকৈ পাৰে? আমাৰ বাৰু ডেউকা নাই, বতাহত ওপঙি যাব পৰাকৈ আমি একো সাজি ল'ব নোৱাৰোঁনে?

নাইবা, আমাৰ পৃথিৱীখনৰ জন্ম কেনেকৈ হ'ল? পৃথিৱীখনৰ আকাৰ কেনেকুৱা, গঠন কি, বয়স কিমান?

বিজ্ঞানীসকলে এইবোৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ বিচাৰি যোৱা বাবেই আমাৰ আহাৰ, আশ্ৰয়, কাপোৰ-কানিৰ নানা সমস্যাৰ আজি সমাধান হৈছে। প্ৰকৃতিৰ নতুন নতুন দ্ৰব্য, শক্তি আৰু পৰিঘটনাক আমি মানুহে নিজৰ আয়ত্তলৈ আনিব পাৰিছোঁ আৰু আমাৰ জ্ঞানৰ পিয়াহ গুচাব পাৰিছোঁ।

কিন্তু এইবোৰ অৱদানতকৈ বিজ্ঞানৰ মানৱ জাতিলৈ বহু বেছি মূল্যবান অৱদান হৈছে বৈজ্ঞানিক চিন্তাধাৰা, বৈজ্ঞানিক মনোভাৱ, বৈজ্ঞানিক পদ্ধতি। বিজ্ঞানীসকলে লক্ষ্য বা পৰ্যবেক্ষণ কৰে, তাৰ পাছত তথ্যবোৰ সুন্দৰকৈ সজাই লৈ এইটো এনে বস্তু বা এইটো এনে পৰিঘটনা হ'ব লাগে বুলি এটা উপকল্প, এটা ধাৰণা কৰি লয়। তাৰ পাছত নতুন তথ্য, নতুন পৰ্যবেক্ষণেৰে তেওঁলোকে আগৰ উপকল্প বা ধাৰণাটো সঁচা নে মিছা জানিব খোজে। যদি দেখা যায়

যে নতুনকৈ পোৱা তথ্যবোৰে আগৰ ধাৰণাটো বা সিদ্ধান্তটো মানি নচলে, তেনেহলে তেওঁলোকে কোনো দ্বিধা নোহোৱাকৈ আগৰ সিদ্ধান্তটো এৰি পেলায়।

এয়া হ'ল মুকলি মনৰ কথা। বিজ্ঞানৰ গোটেই পদ্ধতিটোতে এই মুকলি মনটোৰ গুৰুত্ব বৰ বেছি। আঁকোৰ-গোজ হৈ পুৰণা কথাটোতে লাগি নাথাকি নতুন কথা, নতুন সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিব পৰা মনটোৱে ব্যক্তি আৰু সমাজকো উন্নতিৰ জখলাৰে আগুৱাই লৈ যায়।

‘বোপা-ককাৰ দিনৰে পৰা এনেদৰে খেতি কৰি আহিছোঁ—এতিয়া এইবোৰ আমাক শিকাবলৈ আহিছা?’ বুলি এজনে নিজৰ নিশকতীয়া বীজেৰে, সাৰ-পানী দিয়াৰ পুৰণি পদ্ধতিৰে খেতি কৰিলে। আন এজনে আকৌ তেওঁৰ মুকলি মনটোৰ বাবেই কৃষি বিষয়াজনৰ কথাষাৰ অন্ততঃ কেইডৰামান মাটিত পৰীক্ষা কৰি চাব খুজিলে। তেওঁ নতুন, উন্নত বীজ আনিলে। মাটিৰ নমুনা পৰীক্ষা কৰাই বিশেষজ্ঞই কোৱা বিধৰ আৰু কোৱা পৰিমাণৰ বিশেষ সাৰ দিলে। তেওঁৰ খেতি বহু বেছি ভাল হ'ল।

এনেকুৱা নানা উদাহৰণ দিব পাৰি।

শিশুৰ ৰোগ প্ৰতিৰোধৰ বাবে বিজ্ঞানীসকলে অশেষ সাধ্য-সাধনাৰ অন্তত নানা বেজি-ছিটা আদি আৱিষ্কাৰ কৰিছে। সেইবোৰ দেশৰ চুকে-কোণে পোৱাও হৈছে আৰু তাক দিবৰ বাবে চৰকাৰে বিস্তৰ প্ৰচাৰ চলাইছে। কিন্তু ‘আমাৰ চৈধ্য পুৰুষে ল'ৰা-ছোৱালী ডাঙৰ কৰিলে সেইবোৰ নিদিয়াকৈয়ে’ বুলি এতিয়াও সন্তানক বেজি-ছিটা নিদি বিপদাপন্ন কৰা বহুতো মাক-দেউতাক আমাৰ সমাজত আছে। তেওঁলোকে নিজে কিবা এটা ব্যৱস্থা লোৱাতকৈ ভাগ্যৰ ওপৰত বেছিকৈ নিৰ্ভৰ কৰে।

আগতে, যেতিয়া বহুতো কথাৰ কাৰ্য-কাৰণৰ সম্পৰ্ক মানুহে জনা নাছিল তেতিয়া সেইবোৰ দেৱ-দেৱতা, ভূত-পিশাচৰ কাণ্ড বুলি, কোনো অদৃশ্য শক্তিৰ কাৰ্য বুলি মানি লৈছিল। বৰ আই, সৰু আই আদি আই বা বসন্ত

ৰোগো তেনেকৈ শীতলা দেৱী বা অন্য কোনো দেৱীৰ ৰোষতে হোৱা বুলি মানুহে বিশ্বাস কৰিছিল। তেনে দেৱ-দেৱী, ভূত-প্ৰেতক সন্তুষ্ট কৰিবলৈ তেওঁলোকে নানা পূজা-নাম-সবাহ-সংকাৰৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। কিন্তু আধুনিক চিকিৎসা বিজ্ঞানীয়ে প্ৰমাণ কৰিলে যে আই বা বসন্ত ৰোগ একোবিধ অতি ক্ষুদ্ৰ ভাইৰাছ বা বীজাণুৰ দ্বাৰা সৃষ্টি হোৱা ৰোগহে। ভাইৰাছ নামৰ এই বীজাণুৰ আক্ৰমণৰ পৰা শৰীৰটোক ৰক্ষা কৰাৰ ব্যৱস্থাও তেওঁলোকে আৱিষ্কাৰ কৰিছে। অতি চমকপ্ৰদভাৱে বিজ্ঞানীসকলে গোটেই পৃথিৱীৰ পৰা বৰ আই নিৰ্মূল কৰিলে।

সৰু আৰু মাজু আই ৰোগ এতিয়াও আছে। কিন্তু এতিয়া সকলো নিশ্চিত যে এই দুই ৰোগো ভাইৰাছৰ পৰা হয়।

আমি যে আই ওলালে গোসাঁনীৰ নাম ধৰোঁ বা গোপিনী সবাহ পাঠোঁ, সেয়া একে বাবে ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানহে। ৰোগটোৰ লগত তাৰ একো সম্পৰ্ক নাই। কিন্তু ৰোগীৰ ঘৰত নাম পাতি মাহ-প্ৰসাদ দিলে তাৰ জৰিয়তে আৰু ৰোগী অথবা পৰিচৰ্যা কৰোঁতাসকলৰ সংস্পৰ্শলৈ অহাৰ ফলত আন মানুহৰ গালৈও এই ভাইৰাছ বিয়পি যাব পাৰে।

আগতে যেতিয়া আমি আই ওলোৱাৰ কাৰণ ভালদৰে বুজি পোৱা নাছিলোঁ, তেতিয়া কথাবোৰ বেলেগ আছিল। এতিয়া ভাইৰাছ আৰু এই ৰোগৰ পোনপটীয়া সম্বন্ধৰ কথা জনাৰ পিছতো আমি বাকু আমাৰ পূৰ্বৰ আচৰণ সলাব নোৱাৰোঁনে? ৰোগীৰ ঘৰত গোপিনী সবাহ বা নাম-প্ৰসংগ পাতি তালৈ শিশুসকলকো মাতি আমি তেওঁলোকক ৰোগৰ কাৰক বিলাই দিয়াৰ অধিকাৰ আমাৰ আছেনে?

আমাৰ দাঁতত পোকে ধৰে, সেই পোকবোৰ আমি বহুতে ভবাৰ দৰে বিৰাট বিৰাট কিবা একোটা নহয়; সেইবোৰ অণুজীৱহে, চকুৰে নমনি। এই কথা জনাৰ পিছত, কোনোবা বেজ-বৈদ্য আহি কলপাত-কচুপাতৰ ওপৰত তোমাৰ দাঁতৰ পৰা পোক উলিয়াই দেখুৱালে বাকু বিশ্বাস কৰিবানে? তেনে

যাদু খেল দেখুওৱা বেজৰ হাতত তোমাৰ দাঁতৰ যত্ন এৰি নিদিবা। আধুনিক দস্ত চিকিৎসাৰ জ্ঞানেৰে জ্ঞানী দাঁতৰ ডাক্তৰৰ সহায় লোৱা। তাৰ বাহিৰেও দাঁতৰ যত্ন সদায়ে লোৱা।

আঙুলিটো কাটি তেজ ওলালে আমাৰ বহুতে চোহা মাৰি তেজখিনি খাই থয়। তেওঁলোকে সেই কাম কৰি ভাবে যে দেহৰ পৰা ওলোৱা তেজখিনি পুনৰ দেহত ভৰাই থলে। কিন্তু আমাৰ শৰীৰৰ তেজ চলাচল কৰা ব্যৱস্থা বা তন্ত্ৰটো আমাৰ আহাৰ জীণ নিওৱা তন্ত্ৰটোৰ পৰা একেবাৰে পৃথক। গতিকে পেটলৈ তেজখিনি সুমুৱাই দিলে সি পোনে পোনে সোঁতলৈ গুচি নাযায়। আনহাতে, দূষিত হৈ পেটত সোমোৱা বাবে সি অপকাৰীহে হ'ব পাৰে।

তিৰোতা মানুহৰ যে মাহেকীয়া হয় সেইটো কোনো ৰোগ নহয়, তাৰ লগত কোনো অণুজীৱ বা জীৱাণুও জড়িত নাথাকে। সি এক স্বাভাৱিক প্ৰক্ৰিয়াহে। আগতে মানুহে এই স্বাভাৱিক কথাটোকে নাজানি তেনে তিৰোতাজনীক অস্বাভাৱিক ধৰণৰ ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

তেনে তিৰোতাই আচলতে দৈনন্দিন কাম-কাজ কৰি থাকিব পাৰে। মাত্ৰ দৌৰা, ঢেঁকী দিয়াৰ দৰে টান কাম নকৰাকৈ থকা ভাল। কিন্তু গাঁৱে-ভূঞে, মাহেকীয়া হোৱা তিৰোতাজনীক পাগৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখি টান কামহে কৰিবলৈ দিয়া হয়, সেমেকা মজিয়াত কম কাপোৰৰ বিছনাত শুবলৈ দি বেমাৰহে মাতি আনিবলৈ বাধ্য কৰোৱা হয়।

বিশুদ্ধ খোৱা পানীৰ অভাৱ বা অস্বাস্থ্যকৰ পৰিৱেশৰ বাবে আমাৰ বহুতো গাঁও-ভূঞে আৰু বহুতো অঞ্চলত ডায়েৰিয়া, মেলিৰিয়া, জণ্ডিছ আদি নানা ৰোগ যেতিয়াই তেতিয়াই, য'তে-ত'তে হয়। এইবোৰ ৰোগৰ নিৰ্দিষ্ট কাৰণ আছে আৰু প্ৰতিষেধক চিকিৎসাৰো বৈজ্ঞানিক উপায় আছে। কোনো যাদু-মন্ত্ৰ বা তাবিজ-বিভূতিৰে এইবোৰ ৰোগৰ সৃষ্টিও কৰিব নোৱাৰে বা নিৰাময়ো কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু কিছুমান চতুৰ আৰু স্বার্থপৰ মানুহে কিছুমান পৰিয়াল বা লোকক, বিশেষকৈ কিছুমান দুখীয়া তিৰোতাক ডাইনী আখ্যা দি অত্যাচাৰ আৰু হত্যাও কৰে। ইয়াতকৈ অমানৱীয় আৰু নিকৃষ্ট কথা কি থাকিব পাৰে!

কিছুমান মানুহে হঠাতে ৰাতি সপোনত কোনো শক্তিৰ পৰা মানুহৰ ৰোগ নিৰাময়ৰ দৰৰ বা মন্ত্ৰ লাভ কৰা বুলি দাবী কৰে। আন দুই-এজন মানুহে হঠাতে কোনো অদ্ভুত শক্তিৰ অধিকাৰী হৈ পৰা বুলি, ভূত-ভৱিষ্যতৰ কথা ক'ব পৰা, আনকি ভৱিষ্যৎ নিৰ্ণয় কৰি দিব পৰা হোৱা বুলি আৰু প্ৰায় সকলো ৰোগ নিৰাময় কৰিব পৰা হোৱা বুলি দাবী কৰে। এনে দাবীৰ কোনো ভিত্তি নাই আৰু সময়ত এইবোৰ মিছা বুলিও প্ৰমাণিত হয়। কিন্তু অন্ধবিশ্বাসী এচাম মানুহৰ পৃষ্ঠপোষকতাতে এইবোৰ ঘটনা ঘটি থাকে। এইবোৰ ঘটনাই ব্যক্তি আৰু সমাজৰ কেনে অনিষ্ট কৰে অলপ ভাবি চালেই অনুভৱ কৰিব পাৰি।

মনটো মুকলি কৰি ৰাখি নতুন জ্ঞান, নতুন তথ্যৰে নতুন সিদ্ধান্তত উপনীত হ'বলৈ সাজু হোৱা। সকলো কথা চালি-জাৰি চাবলৈ, ফঁহিয়াই চাবলৈ অভ্যাস কৰা। পুৰণি কালৰে পৰা বা বোপা-ককাৰ দিনৰে পৰা চলি আহিছে বুলি অনিষ্টকাৰী বা প্ৰগতিত বাধাৰ সৃষ্টিকাৰী প্ৰথাবোৰ চলাই নাৰাখিবা। ভাগ্যৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি বহি নাথাকিবা। তুমি কৰিব পৰাখিনি কৰি যোৱা।

দেখিবা, প্ৰকৃত বিজ্ঞানী এজনে যেনে মন, যেনে চিন্তা লৈ আগবাঢ়ে, যেনে পদ্ধতি অনুসৰ্ৰণ কৰে, তুমি তেনে মনৰ অধিকাৰী হ'লা। তোমাৰ এই বৈজ্ঞানিক মানসিকতাই সমাজখনৰ প্ৰগতিত অৰিহণা যোগাব।

কঠিন শব্দৰ অৰ্থ :

উপকল্প — উপ-বিধি, নিয়মৰ লেখীয়া।

আঁকোৰ-গোজ — যি কথা বা কামত নিজৰ মতৰ পৰা কোনোপধ্যে আঁতৰি নাযায়।

আৰ্হি প্ৰশ্ন :

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন : (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ১)

১। 'বৈজ্ঞানিক মানসিকতা কিদৰে গঢ়িব পাৰোঁ' প্ৰবন্ধটো লেখকৰ কোনখন গ্ৰন্থৰপৰা লোৱা হৈছে?

- ২। বসন্ত ৰোগ হোৱাৰ বিজ্ঞানসন্মত কাৰণ কি?
- ৩। আমাৰ বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ডখনৰ বহস্য উদ্ঘাটনৰ ব্যৱস্থাতোক কি বুলি কোৱা হয়?
- ৪। যাদু-মন্ত্ৰ বা তাবিজ-বিভূতিৰে ৰোগ নিৰাময় কৰিব পাৰিনে?
- ৫। ড° দীনেশ চন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে সম্পাদনা কৰা এখন বিজ্ঞান বিষয়ক আলোচনীৰ নাম লিখা।

(খ) চমু প্ৰশ্ন : (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ২ অথবা ৩)

- ১। 'সপোনত পোৱা ঔষধ' ৰোগীয়ে কিয় ব্যৱহাৰ কৰা অনুচিত?
- ২। বাহ্যিক জীৱনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় বস্তুবোৰতকৈ বিজ্ঞানৰ বেছি মূল্যবান অৱদান কি?
- ৩। মুকলি মন মানে কি?

৪। ভূত-প্ৰেত, দেৱতা-অপদেৱতা আদিৰ বাস্তৱ ভিত্তি আছে নে?

৫। আদিম মানুহে জুইৰ আৱিষ্কাৰ কিদৰে কৰিছিল?

(গ) দীঘল প্ৰশ্ন : (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ মূল্যাংক - ৪ অথবা ৫)

- ১। 'আমাৰ বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ডখনৰ বহস্য উদ্ঘাটনৰ ব্যৱস্থাতোৱেই হ'ল বিজ্ঞান'— কথাষাৰ বুজাই লিখা।
- ২। বৈজ্ঞানিক মানসিকতা মানে কি? বুজাই লিখা।
- ৩। বৈজ্ঞানিক মানসিকতাই সমাজৰ প্ৰগতিত কেনেদৰে অৰিহণা যোগায়?
- ৪। প্ৰসংগ সংগতি দৰ্শাই ব্যাখ্যা কৰা — 'বিজ্ঞানৰ গোটেই পদ্ধতিটোতে এই মুকলি মনটোৰ গুৰুত্ব বৰ বেছি।'
- ৫। বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ অভাৱত আমাৰ সমাজত বৰ্তি থকা তিনিটা অন্ধবিশ্বাসৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰা।

পাঠবোধ :

মানুহে নজনা কথা জানিব খোজে। শাৰীৰিক শক্তিকে দমন বা আয়ত্ত

কৰিব নোৱৰা বস্তু বা ঘটনা বুদ্ধি প্ৰয়োগ কৰি নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণলৈ আনিব বিচাৰে। এই প্ৰক্ৰিয়াৰ মাজতে বিজ্ঞান প্ৰক্ৰিয়াৰো আৰম্ভণি। বিজ্ঞানত আমি দেখা বস্তু বা ঘটনাবোৰৰ একোটা সুসংবদ্ধ ব্যাখ্যা দিবলৈ চেষ্টা কৰা হয়। এই ব্যাখ্যাবোৰ পৰীক্ষা কৰি চাব পৰা বিধৰ হ'ব লাগিব। বিজ্ঞানীসকলে কৰা পৰীক্ষা-নিৰীক্ষাৰ সুফলৰ বাবেই মানুহৰ আহাৰ, আশ্ৰয় আৰু বস্ত্ৰৰ সমস্যা সমাধানৰ পথ সুগম হৈছে। বিজ্ঞানৰ এই অৱদানৰ উপৰি মানৱ সমাজলৈ অন্য গুৰুত্বপূৰ্ণ অৱদান হ'ল বৈজ্ঞানিক চিন্তাধাৰা, বৈজ্ঞানিক মনোভাৱ আৰু বৈজ্ঞানিক পদ্ধতি।

বৰ্তমান যুগটো হ'ল মন মুকলি কৰি ৰখা যুগ। বিজ্ঞানৰ গোটেই পদ্ধতিটোতে এই মুকলি মনটোৰ গুৰুত্ব বেছি। আঁকোৰ-গোজ হৈ অযুক্তিকৰ পুৰণি কথাবোৰত লাগি নাথাকি বিজ্ঞানসন্মত নতুন কথা, নতুন সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিব পৰাজনে সমাজৰ প্ৰগতিত অৰিহণা যোগাব পাৰে। প্ৰাচীন কালত মানুহে বহুতো কথা বা ঘটনাৰ কাৰ্য-কাৰণ সম্পৰ্ক জনা নাছিল। তেওঁলোকে সেইবোৰ কোনো ভূত-প্ৰেত, দেৱতা-অপদেৱতা আদি অদৃশ্য শক্তিৰ কাণ্ড বুলি বিশ্বাস কৰিছিল। বসন্ত আদি ৰোগ শীতলা আদি অপেশ্বৰীৰ ৰোষত হোৱা বুলি বিশ্বাস কৰিছিল। আধুনিক চিকিৎসাবিজ্ঞানীয়ে প্ৰমাণ কৰি দেখুৱালে যে ভূত-প্ৰেত, দেৱতা-অপদেৱতা বুলি কোনো শক্তি নাই। বসন্ত ৰোগ এবিধ ক্ষুদ্ৰ ভাইৰাছৰ দ্বাৰাহে সৃষ্টি হয়। সেইদৰে মানুহৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ লগত জড়িত বহুতো ৰীতি-নীতি, পৰম্পৰাত অন্ধবিশ্বাস জড়িত হৈ আছে। এইবোৰে প্ৰায়ে সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰে। ভূত-প্ৰেত, দেৱতা-অপদেৱতা বিশ্বাস কৰা নিষ্ঠুৰ মানুহ কিছুমানে সম্প্ৰতি 'ডাইনী' বুলি সন্দেহ কৰি দৰিদ্ৰ, নিষ্ঠুৰতা তিৰোতা কেতবোৰক অতি নিষ্ঠুৰভাৱে হত্যা কৰি আছে। ই অকল ঘৃণনীয়ই নহয়, দণ্ডনীয় অপৰাধো।

আমি যদি উন্নত সমাজ তথা দেশ কামনা কৰোঁ, তেন্তে আমাৰ মন-মস্তিষ্কত বৈজ্ঞানিক চেতনা বা মানসিকতা গঢ় ল'ব লাগিব। অন্যথা আমাৰ দেশ সভ্যতাৰ যাত্ৰাপথত বহু দূৰ পিছ পৰি ৰ'ব।

ওপৰঞ্চি তথ্য :

বৈজ্ঞানিক মানসিকতা : বিজ্ঞানসন্মত চিন্তা-চৰ্চাৰে কোনো বস্তু বা ঘটনা বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰিব পৰা মানসিক শক্তিয়ে হ'ল বৈজ্ঞানিক মানসিকতা। বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ অধিকাৰী হ'বলৈ কোনো এজন মানুহ বিজ্ঞানৰ উচ্চ ডিগ্রীধাৰী হোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই। আনহাতে, বিজ্ঞানৰ উচ্চ ডিগ্রীধাৰী হ'লেও কোনো লোকৰ বৈজ্ঞানিক মানসিকতা নাথাকিব পাৰে অৰ্থাৎ তেওঁ পৰম্পৰাবাদী আৰু অন্ধবিশ্বাসী হ'ব পাৰে। সমাজৰ নিৰক্ষৰ, হোজা লোক এজনো বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰ অধিকাৰী হ'ব পাৰে।

কাৰ্য-কাৰক সম্পৰ্ক : কোনো ঘটনা সংঘটিত হোৱাৰ বাস্তৱসন্মত কাৰণ এটি থাকিবই লাগিব। অলৌকিক শক্তিয়ে কোনো কাৰ্য সাধন নকৰে। কাৰণ অলৌকিক শক্তিৰ ধাৰণাটো কাল্পনিক।

পদাৰ্থ কণা-ত্বৰক : পদাৰ্থৰ ক্ষুদ্ৰতম কণাসমূহৰ বেগ ক্ৰমে বঢ়াই দিয়া যন্ত্ৰ বিশেষক পদাৰ্থ কণা-ত্বৰক বোলা হয়।

শিক্ষকৰ প্ৰতি :

সময়-সুবিধা উলিয়াই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ভিতৰুৱা তথা পিছ পৰা গাঁও আদিলৈ নি বৈজ্ঞানিক মানসিকতা সৃষ্টিৰ উদ্দেশ্যে শিবিৰ, আলোচনা চক্ৰ, প্ৰদৰ্শনী আদিৰ আয়োজন কৰিব।

DAILY ASSAM